

Kuunnellaan äänikirjaa!

Vinkkejä äänikirjojen käyttöön varhaiskasvatuksessa

ALOITETAAN KIRJAN KUUNTELU

TUTUSTUTAAN KIRJAN MAAILMAAN

TUTKITAAN KIRJAN SANOJA JA ILMAISUJA

TUTKITAAN KIRJAN KUVIA

POHDITAAN KIRJAN AIHEITA

KUUNNELLAAN OMALLA ÄIDINKIELELLÄ

TEHDÄN OMA KIRJA!

Varhaiskasvatuksessa lukeminen on usein kuuntelemista, jonka aikana lapset saavat kokemuksia rikkaista ja vaihtelevista teksteistä. Äänikirja voi innostaa lapsia lukemisen maailmaan.

Lasten äänikirjoissa tekstit voivat olla kirjoitettuja, puhuttuja ja kuvitettuja. Äänikirja tukee monilukutaidon perustana olevaa laajaa tekstikäsitystä. Äänikirja mahdollistaa sekä yksilöllisen että yhteisöllisen lukukokemuksen. Se helpottaa vuorovaikutteista lukemista ja tarjoaa moninaisia kokemuksia lukemisen parissa. Lapsen tarkkaavaisuus, keskittyminen ja läsnäolotaidot kehittyvät kirjaa kuunneltaessa. Monikielinen äänikirja lisää lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia kuulla tarinoita omalla äidinkielellä yhtäaikaisesti muiden kanssa. Äänikirjat voivat innostaa lapsia oman sisällön tuottamiseen. Digitaalisista ympäristöistä löytyy monipuolisia mahdollisuuksia oman (ääni)kirjan tekemiseen.

Ohessa on joitakin vinkkejä kuvitettujen äänikirjojen käyttöön varhaiskasvatuksessa.

Äänikirjojen laaja valikoima mahdollistaa lapsen mielenkiinnon kohteista kumpuavan lukemisen. Kirjan valintaan ja aloittamiseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Kun lasten aito mielenkiinto kirjaa kohtaan herää, he todennäköisimmin haluavat kuunnella kirjan loppuun asti. Myös lukemisen paikkaan ja aikaan kannattaa kiinnittää huomiota. Äänikirjapalvelussa voi valita luettavaa teemoittain, myös ajankohtaisista aiheista. Kirjojen valinnassa ja niiden käsittelyssä kiinnitetään huomiota moninaisuuteen ja sukupuolensensitiivisyyteen.

- Myös digitaaliseen kirjaan voidaan tutustua ensin selailemalla. Kiinnostaako kirja meitä? Mitä kirjassa mahtaa kuvien perusteella tapahtua? Keitä kirjan henkilöt ovat tai mitä kirjan eläimet tai olennot ovat?
- Mikä on lapselle mieluisin paikka kuunnella? Mikä asento tuntuu hyvältä? Voisiko ulkona kuunnella kirjaa?
- Pysähdytään lukijan ääneen. Kuulostaako ääni tutulta? Onko kirjaa kiva kuunnella?
- Kun kirjaa on kuunneltu hetken, pysähdytään keskustelemaan kokemuksesta.

Henkilöt, eläimet, olennot

Tutustutaan kirjan hahmoihin tarkemmin kirjan kuvien ja tarinan perusteella. Millaisia hahmoja kirjassa on? Voisinko minä olla joku heistä? Mitä hahmot tekevät ja miksi?

Juoni, tarina

Kerrotaan kirjan tarina omin sanoin tai kuvia apuna käyttäen. Mitä kirjassa tapahtui? Voisiko kirja olla totta? Miksi?

Paikat ja maailma

Keskustellaan kirjan tapahtumapaikoista ja maailmasta. Kirjan paikkojen elävöittämiseksi hyödynnetään aisteja monipuolisesti (tuoksut, tunne, äänet).

Entä jos?

Mitä sitten tapahtuu? Mitä kirjassa tapahtuisi toisin, jos kaikki olisi mahdollista? Entä jos kirjan hahmolla olisi supervoima, mikä se olisi?

Kirjan sanoihin ja ilmaisiin tutustuminen sekä niiden tutkiminen laajentavat luontevalla tavalla lapsen sanavarantoa. On tärkeä varmistaa, että lapset ymmärtävät kirjan sanaston. Sanoja voidaan tutkia sekä äänneiden että merkitysten kannalta. Lapsia kiinnostavia tai lapsille uusia sanoja kannattaa koota ja niihin voidaan palata. Sanojen tutkimisessa huomioidaan kaikki ryhmän kielet.

- Kirjasta voidaan poimia valittuun aiheeseen, esimerkiksi tunteisiin, liittyvää sanastoa, jota voidaan tutkia kuvien avulla. Symboleiden, kuten emoji-merkitystä tunteiden kuvailussa voidaan pohtia.
- Kirjan sanoilla voidaan leikkiä sanaleikkejä tai niistä voidaan keksiä loruja. Mikä laulu kirjasta tulee mieleen?

Mitä kirjan kuvat kertovat? Lapsia kannustetaan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kirjan kuvista. Kirjan kuvia voidaan tarkastella ennen lukemista, sen aikana tai sen jälkeen. Kuvitusta voidaan lähestyä esimerkiksi kirjan henkilöiden, eläinten tai olentojen kautta. Kirjan kuvat tapahtumapaikoista mahdollistavat karttojen tutkimisen tai vaikkapa pohjapiirroksen tekemisen.

- Äänikirjan kuvat voidaan heijastaa seinälle ja niitä voidaan pysähtyä tutkimaan.
- Kirjaan tutustuminen voidaan aloittaa myös kuvien tarkastelusta - Millainen tarina niistä voisi kehkeytyä?
- Kirjan kuvia voidaan tarkastella niiden tuottamisen näkökulmasta. Miten kuvat on tehty? Kuka ne on tehnyt?
- Lapsille voidaan tarjota mahdollisuutta kuvittaa kirja uudelleen.

Jos kirjan teema tai jokin yksityiskohta herättää lapsissa keskustelua, kannattaa aiheeseen syventyä tarkemmin. Lasten kysymyksistä lähtevään pieneen tutkimukseen tai projektiin soveltuvat hyvin tiedonhakuun, tiedon kokoamiseen ja tiedon esittämiseen liittyvät digitaaliset palvelut. Näitä voivat olla esimerkiksi äänihaku, käsitekarttasovellus tai vaikkapa animaatio. Kannattaa kokeilla luovia ratkaisuja ja tarjota lapsille mahdollisuuksia valita, millä tavalla tietoa käsitellään. Projektin dokumentointi digitaalisesti mahdollistaa muistelun ja tiedon äärelle palaamisen. Tuotettua sisältöä voidaan liittää myös osaksi omaa digitaalista kirjaa.

Lapsen omalla äidinkielellä lukeminen vahvistaa lapsen kielellistä identiteettiä. On tärkeää, että kaikki ryhmässä puhutut kielet nähdään arvokkaana, kieliä kuunnellaan ja niistä puhutaan. Kuuntelun yhteydessä on luontevaa rohkaista lapsia käyttämään omia äidinkieliään. Monikielinen äänikirja mahdollistaa lapselle omakieliseen tekstimaailmaan tutustumisen, kun perinteisiä kirjoja ei aina ole saatavilla. Monikielisen äänikirjan avulla jokainen lapsi voi eläytyä samaan tarinaan samanaikaisesti.

- Valitaan kirja, jonka jokainen lapsi saa kuunnella omalla äidinkielellään.
- Poimitaan sanoja tai lyhyitä lauseita, joita kuunnellaan eri kielillä.
- Katsotaan kirjan kuvia, suurennetaan kuvan yksityiskohtia ja selvitetään, mitä sanat ovat eri kielillä. Jos sanaa ei tiedetä, voidaan se tarkistaa äänihaualla.
- Kuunnellaan kirja tai osa siitä itselle vieraalla kielellä, jotta tavoitetaan kokemus vieraalla kielellä kuuntelusta.

Digitaaliset palvelut mahdollistavat yhteisen luovan tuottamisen laajan tekstikäsitteen mukaisesti. Omaan kirjaan voidaan piirtää, kirjoittaa, äänittää, valokuvata ja videokuvata. Kirjan tekemisen vaiheet aiheesta alkaen suunnitellaan yhdessä lasten kanssa. Kirjan tekoon kannattaa käyttää aikaa. Prosessi voi kestää viikkoja tai vaikka koko vuoden, jolloin kirja voi olla esimerkiksi päiväkirjamainen kertomus lasten vuodesta. Kirja voi olla luonteeltaan myös äänikirja, jolloin lasten ottamia tai tekemiä kuvien yhteyteen luetaan tarinaa. Kirjan hahmot voivat olla lapset itse tai keksittyjä. Kun kirja on valmis, järjestetään julkaisujuhla! Kirjaa voidaan jakaa huoltajille.

Huomioi aina digitaalisten palvelujen valinnassa EU:n tietosuojasetus ja tietosuojalaki.

Opetushallitus julkaisee varhaiskasvatukselle laajemman äänikirjojen käyttöä mallintavan aineiston keväällä 2022.

Haluaisitko tulla mukaan kehittämään mallinnusta? Ota yhteyttä!

Kysy lisätietoa:
paivi.leppanen@oph.fi
claudia.larkka@oph.fi
Uudet lukutaidot -ohjelma

